

Uvedených zásad bude užití v případech, v nichž nárok proti čsl. státu uplatněn byl z obojího důvodu, t. j. z důvodu nástupnictví a nabytí statků i majetku (§ 1409 obč. zák. a čl. 208 mír. sml.), i z důvodu skutečností vzniklých po 28. říjnu 1918, k. p. schválení a převzetí provedeného díla, zboží dříve dodaného, uznání dluhu z tohoto důvodu atd., anebo jde-li o dodávky neb dílo provedené částečně před 28. říjnem 1918 a částečně po tomto dni. Vždy bude rozhodující tento den, a bude soud uvažovati jediné o skutečnostech vzniklých po 28. říjnu 1918, ať jde o dodávky a práce, anebo o smlouvy a jiné právní projevy stran. Uzná-li zažalovaný nárok za oprávněný těmito skutečnostmi, vyhová žalobě, v opačném případě odmítne žalobu, ježto nemůže rozhodovati též o skutečnostech nastalých před 28. říjnem 1918, pokud žalovaná strana nezřekla se příročí. V některých případech bude nutno dělit nároky podle času. Pokud bude požadována odměna za provedené dílo, bude podle zásady Šu 1170 obč. zák. uvažováno jediné o části pohledávky připadající na část díla spadající do doby po 28. říjnu 1918. Při pohledávkách za dodané zboží a jiné věci bude záležitosti na množství dodaném po tomto dni. V kterém stadiu sporu dojde k odmítnutí žaloby podle Šu 2 zákona čís. 440/19, bude záležitosti na zvláštnosti případu. Vždy bude nutno předem zjistiti náležitosti Šu 1 tohoto zákona, zejména bude třeba uvážiti, je-li čsl. stát žalován jen jako nástupce bývalého eráru rakouského a j. po příp. z důvodu převzetí jeho statků, a sice věřitelem bývalého Rakouska, Rakousko-Uherska anebo Uher, anebo je-li žalován jako osobní dlužník svým vlastním věřitelem na základě skutečností vzniklých po 28. říjnu 1918, a založivších samostatný jeho závazek k plnění. Odmítnutí žaloby podle zákona čís. 440/19 zůstane vždy jen procesualním opatřením, jímž soudy nedotýkají se otázky, zda a pokud převzal československý stát závazky býv. Rakouska, Rakousko-Uherska anebo království uherského, ježto rozřešení této otázky vyhrazeno bylo podle důvodové zprávy ze 17. července 1919 tisk 1367 konečnému vyrovnání o právech a závazcích zaniklého mocnářství rakousko-uherského a jeho jednotlivých států. Zákonem čís. 440/19 bylo uloženo soudům, by nepředbíhaly řešení této otázky, jež přísluší zákonodárci, a tento přistoupil skutečně k tomuto řešení, nehledí-li se k zákonu čís. 354/21, zajisté zákonem čís. 236/24, poskytnuv věřitelům bývalého eráru rakouského a dalších možnost, by domáhali se mimo spor převzetí pohledávek tam uvedených vládou rakouskou. Z těchto důvodů má nejvyšší soud za to, že druhá otázka, zda čl. 205 anebo jiný mírové smlouvy St. Germainské ukládají čsl. státu povinnost splniti podobné závazky, položena byla jen pro případ, že by první otázka byla zodpověděna záporně, ježto po kladné odpovědi na první otázku nebudou míti soudy příležitost uvažovati prakticky o této otázce. Odpovídá, proto nejvyšší soud jen na první otázku shora položenou tak, jak uvedeno v právní větě.

Čís. 4788.

Odpůrčí nárok v úpadku.

Pro posouzení odporovatelnosti jest rozhodným den knihovní poznámky pořadí, nikoliv den zřízení dluhopisu nebo vkladu zástavního

práva, nešlo-li dle okolností případu při vydání dluhopisu a povolení vkladu o zvláštní právní jednání ani o více právních jednání dohromady, nýbrž o jediné právní jednání a to již v době knihovních poznámek.

(Rozh. ze dne 10. března 1925, R I 155/25.)

Správce úpadkové podstaty žaloval o bezúčinnost zástavních práv, jichž nabyla žalovaná banka na nemovitostech úpadců dne 30. června 1922 a 20. července 1922 v pořadí knihovních poznámek ze dne 2. září a 2. listopadu 1921. Žalobce tvrdil v žalobě, že žalovaná věděla o platební neschopnosti dlužníků, na jichž jmění byl dne 12. října 1922 vyhlášen úpadek, již nejpozději dne 27. června 1922. Procesní soud první stolice žalobu zamítl, odvolací soud zrušil napadený rozsudek a vrátil věc prvnímu soudu, by ji, vyčkaje pravomoci, znovu projednal a rozhodl. Důvody: Soud procesní zamítl žalobu hlavně z toho důvodu, že vycházel z názoru, že jednoroční a šestiměsíční lhůta, v níž jediné lze dle §§ 30 čís. 2 a 31 čís. 4 konk. ř. právnímu jednání v úpadku odporovati, vypršela. Názor tento čerpá soud procesní z ustanovení Šu 13 konk. ř., který stanoví, že vklady a záznamy do knih pozemkových mohou býti povoleny a vykonány i po vyhlášení úpadku, bylo-li pro ně ještě před úpadkem vydobyto pořadí v podobě poznámky. Než názor tento je právně mylným a nemá v zákoně opory. Předpis Šu 13 konk. ř. ve spojení s ustanovením Šu 56 odstavec třetí knih. zák. znamená ve své podstatě toliko prohloubení zásady, vyslovené v Šu 2 konk. ř.: že právní účinky úpadku nastávají teprve dnem vyvěšení úpadkové vyhlášky na soudní desce. Z ustanovení Šu 2 konk. ř. plyne, že lze i po vyhlášení úpadku povolití a vykonati vklady a záznamy do knih pozemkových, jen když knihovní návrh byl u soudu podán aspoň den před vyvěšením vyhlášky na soudní desku, neboť den, kdy návrh knihovní došel na soud, jest dle Šu 29 knih. zák. jediné směrodatným pro knihovní pořadí. Nebýti ustanovení Šu 13 konk. ř. a Šu 56 odstavec třetí knih. zák., nebylo by po vyhlášení úpadku možno povolití a vykonati vklad nebo záznam v poznamenaném dříve pořadí. Něco jiného se z ustanovení Šu 13 konk. ř. vyvoditi nedá a jmenovitě nemělo býti předpisem tím měněno nic na podmínkách odporovatelnosti v úpadku a odporovatelnost vkladu vyloučena snad proto, že se poznamenanému pořadí pro vypršení lhůty odpůří již odporovati nedá. Proto, dojde-li po vyhlášení úpadku ve lhůtě Šu 55 knih. zák. (ve znění III. novely) ke knihovnímu vkladu práva v pořadí ještě před vyhlášením úpadku poznamenaném, možno tomuto vkladu odporovati jen tím způsobem, že se odporuje právnímu jednání, na jehož základě byl vklad ten povolen a vykonán. Že tomu tak, plyne i z úvahy, že v případě vkladu v poznamenaném pořadí jest odporující věřitel poškozen nikoli snad již poznámkou pořadí, ta se přece, nedojde-li k zamýšlenému vkladu ve lhůtě zákonné, z moci úřední vymaže a není pro věřitele újmou, nýbrž teprve vkladem práva v poznamenaném pořadí. Ostatně, i když se pohlíží na právní jednání, jež bylo základem poznámky pořadí, a na právní jednání, jež tvořilo základ vkladu, jako na celek, nic to na věci nemění,

poněvadž zakládá-li odpůrčí důvod několik právních jednání dohromady, jest skutková povaha odpůrčího důvodu založena teprve jednáním posledním, řetěz uzavírajícím, a k zachování lhůty odpůrčí stačí, když toto poslední jednání spadá do lhůty. Následkem svého mylného právního nazírání na věc nevzal soud procesní vůbec v úvahu, nebo jen způsobem nedostatečným, zda jsou tu podmínky odporovatelnosti ve smyslu zákona, bez toho se však nedá věc po stránce právní správně rozhodnouti a proto nezbylo, než na oprávněné odvolání žalující strany rozsudek zrušiti a soudu procesnímu uložit, by doplně jednání, znovu rozhodl. Na soudu procesním bude, by především náležitě uvážil, zda jsou tu podmínky odpůrčího důvodu §u 30 odstavec první konk. ř. Tento důvod odpůrčí předpokládá kromě všeobecných náležitostí, jež jsou vytčeny v prvním a posledním odstavci §u 30 odstavec první konk. ř. (že k zajištění neb uspokojení věřitele došlo po nastalé nezpůsobilosti k placení nebo po dojití návrhu na vyhlášení úpadku, neb aspoň v posledních 60 dnech před tou neb onou z těchto dvou událostí a že výhoda byla poskytnuta věřiteli v posledním roce před vyhlášením úpadku), že bylo věřiteli (ať úpadkovému nebo jinému) poskytnuto zajištění neb uspokojení, na které neměl vůbec práva, neb aspoň ne v takové míře a v tom čase, jak se mu ho dostalo (tak zv. úhrada incongruentní). V té příčině bylo žalovanou bankou tvrzeno, že jí manželé Vilibald a Emma T-ovi (úpadci) slíbili hned při poznamenání posloupnosti, že vystaví listiny způsobilé ku vkladu práva zástavního, a dlužno proto uvážiti, zda byl takovýto slib učiněn, kdy a do kdy měl býti splněn, neboť, nebyl-li učiněn nebo byl-li učiněn pro pozdější dobu, neměla žalovaná banka na zajištění, jehož se jí dluhopisy dostalo, práva a odpůrčí důvod §u 30 odstavec první konk. ř. jest plně opodstatněn. Soud procesní se arci otázkou tohoto slibu zabýval, avšak nedostatečně, neboť zjistil sice, že smlouvající strany měly vůli, aby pohledávání žalované banky byla knihovně zjištěna, nikoli však, zda vůle ta byla i projevena a slib učiněn a přijat. Toto nesprávné zjištění skutkové vytýká odvolání napadenému rozsudku právem, třebaž že tak činí v podobě odvolacího důvodu nesprávného ocenění důkazů. Ukáže-li se, že žalovaná banka měla na knihovní zjištění právo a že tu tedy není podmínek odporovatelnosti dle §u 30 čís. 1 konk. ř., nejsou tím ovšem ještě vyvráceny odpůrčí důvody §u 30 čís. 3 a §u 31 čís. 2 konk. ř., u kterých připouští zákon odporovatelnost i v tom případě, když věřitel má na zajištění neb uspokojení svého nároku právo a jeho nárok je v každém ohledu úplně správným (tak zv. úhrada congruentní). Ustanovení §u 30 čís. 1 konk. ř. má totiž na mysli nadržování objektivní, předpis §u 30 čís. 2 a 3 konk. ř. pak nadržování subjektivní. Odpůrčí důvod §u 30 čís. 3 konk. ř. předpokládá kromě všeobecných podmínek, o nichž se stala zmínka již u odpůrčího důvodu §u 30 čís. 1 konk. ř., že dlužník má úmysl, poskytnouti některému věřiteli — ani zde to nemusí býti věřitel úpadkový — před ostatními výhodu a že věřiteli byl anebo musel býti tento úmysl dlužníkův znám. Zda byly tyto podmínky splněny, nevzal soud procesní vůbec na přetřes, ač to bylo žalující stranou tvrzeno. U odpůrčího důvodu §u 31 čís. 2 konk. ř. žádá zákon, by k práv-

nímu jednání došlo v době, kdy byl dlužník nechopným k placení, nebo kdy byl podán návrh na vyhlášení úpadku a by tyto události byly věřiteli známy (stačí ovšem i zde důkaz, že mu události ty musily býti známy) a kromě toho, by k právnímu jednání došlo v posledních 6 měsících před vyhlášením úpadku. I zde bylo žalující stranou tvrzeno, že tyto podmínky byly splněny a měl je proto soud procesní vzíti na přetřes. Soud procesní se ovšem neschopností k placení u dlužníků částečně zabýval, posuzoval ji však nikoli dle doby vystavení dluhopisů, nýbrž dle doby, kdy byla pro pohledávku žalované banky posloupnost poznamenána; tato doba není však, jak již svrchu naznačeno, směrodatna.

Nejvyšší soud vyhověl rekursům, zrušil napadené usnesení a vrátil věc odvolacímu soudu, by dále jednal a znovu rozhodl.

D ů v o d y:

Žalující strana opřela žalobní nárok, uplatňující odporovatelnost podle §§ 30 čís. 1 a 3 a 31 čís. 2 konk. řádu, o skutečnost, že žalovaná strana věděla nejpozději 27. června 1922 o platové neschopnosti dlužníků (úpadců), přes to však dala si do pozemkových knih vložit právo zástavní pro své pohledávky dne 30. června a 20. července 1922, na základě dluhopisů ze dne 20. června a 10. července 1922. Tento skutkový přednes, shodný se žalobním spisem, zůstal nezměněn. Další jednání vedlo se o námitce žalované strany, že dobou rozhodnou pro posouzení naříkatelnosti není v tomto případě den zřízení dluhopisů nebo vkladu zástavního práva, nýbrž den knihovní poznámky pořadí, t. j. 2. září a 2. listopadu 1921. V tomto směru vzal procesní soud za prokázano, že již při jednání o poskytnutí úvěru bylo vůlí smluvních stran, t. j. žalované banky a úpadců, by poskytnuté zápůjčky úhrnem 340.000 Kč byly zajištěny na nemovitostech dlužníků, prozatím poznámkou pořadí, že knihovní zajištění bylo hned z počátku základní podmínkou poskytnutí úvěru, a že úpadci převzali již v čase knihovních poznámek pořadí, t. j. dne 2. září a 2. listopadu 1921 povinnost vystaviti dodatně dluhopisy vkladu schopné, dále ze žalovaná strana již dopisem ze dne 16. ledna 1922 domáhala se na úpadcích těchto dluhopisů, tito však vydání listin protahovali, ač dluhovali žalované straně již 7. ledna 1922 téměř 300.000 Kč, a že teprve v červnu a červenci 1922 vyhověli povinnosti, převzaté již v čase knihovních poznámek. Konečně vycházel procesní soud ze skutkového předpokladu, že nebyli úpadci nezpůsobilí k placení v době těchto knihovních poznámek, spadající do počátku jednání o poskytnutí úvěru žalovanou stranou. Odvolacímu soudu patrně nedostačují tato skutková zjištění. Pokud odvolací soud zastává ve svém usnesení právní náhled, že § 13 konk. ř. lze vztahovati jen na případ, když knihovní návrh byl podán před vyhlášením úpadku, nelze souhlasiti s jeho názorem, a poukazuje se na plenární usnesení nejvyššího soudu Pres. 1504/23 (sb. n. s. čís. 3266), jež výslovně zahrnuje pod případ §u 13 i vklad zástavního práva v pořadí poznamenaném v době před vyhlášením úpadku. Procesní soud nezaložil svůj právní názor pouze na § 13, jak odvolací soud mylně předpokládá, nýbrž do-

vozuje teprve ze skutkových zjištění, proč pokládá za rozhodnou dobu knihovních poznámek, nikoli dobu vkladu zástavního práva. Odvolací soud netrvá však bezpodmínečně na svém názoru, nýbrž uznává v následujícím odstavci důvodů i knihovní vklad v pořadí poznamenaném před úpadkem patrně za případ Šu 13, ale mluví o odporovatelnosti právního jednání, na jehož základě byl vklad povolen a vykonán, po případě o odporovatelnosti posledního právního jednání, a prohlašuje skutková zjištění procesního soudu za nedostačující. V tom jest na omylu, ježto zjištění ta postačují úplně k právnímu posouzení věci, ovšem v tom smyslu, že, převezme-li odvolací soud tato zjištění, nebude třeba doplniti spor. Jinak by ovšem bylo, kdyby odvolací soud vyhověl odvolání, jež uplatňuje též nesprávné ocenění důkazů, o čemž ovšem dovolací soud uvažovati nemůže. Je proto věc probrati jen na základě nezměněných dosud skutkových zjištění prvního soudu. Pokud tato nejsou změněna nebo vyvrácena a předmětem úvahy jest jen právní posouzení věci, není důvodu pokládati řízení za neúplné, naopak jest souhlasiti s právním posouzením věci, z jakého vycházel soud prvního stolu. Žalobkyně sama netvrdila, že k podpisu dluhopisů a vkladu zástavního práva došlo na základě zvláštního jednání právního, jehož odporovatelnost byla by odůvodněna příslušnými předpisy úpadkového řádu. Klade důraz jen na dobu, kdy dluhopisy byly vydány a vloženy do pozemkové knihy, aniž by přihlédla k poznámkám pořadí. Náhled odvolacího soudu, jinak zajisté správný, nemá proto skutkového podkladu a odporuje dosavadním skutkovým zjištěním, podle nichž dlužníci (úpadci) již v čase knihovních poznámek, t. j. 2. září a 2. listopadu 1921, vzali na se povinnost, vydati dluhopisy vkladu schopné, žalovaná banka dluhopisy ty již v lednu od nich požadovala, a jen prodlením dlužníků se stalo, že k vydání dluhopisu došlo později, ovšem vždy ve lhůtě Šu 55 knih. zák. Podle těchto skutkových zjištění nešlo při vydání dluhopisů a povolení vkladu o zvláštní právní jednání ani o několik právních jednání dohromady, nýbrž šlo o jediné právní jednání a to již v době knihovních poznámek, záležející v zajištění věřitelky. Toto zajištění provedeno bylo z počátku knihovní poznámkou přednosti, a později důsledkem této poznámky vkladem zástavního práva v přednostním pořadí. Stranám nemohlo býti zabráněno, by nepoužily výhody, vyplývající pro věřitelku z předpisů §§ 53 a násl. knih. zák. Je snadno vysvětlitelno, že žalovaná firma, poskytující dlužníkům úvěr, by založili podnik, zejména zapůjčivši jim hotovost ke kupu nemovitosti nutné k provozu, vymínila si zajištění zápůjček k tomu cíli poskytnutých a to v první řadě na nemovitostech za její peníze dlužníky zakoupených. Co do odporovatelnosti tohoto zajištění nevádí, že z počátku bylo provedeno jen poznámkou pořadí, jen když dlužníci se současně zavázali vydati dluhopisy vkladu schopné, a žalovaná strana dluhopisy ty od nich též závčas požadovala. Žalované právem stačilo, že měla zajištěno příhodné knihovní pořadí. Pro posouzení věci stačí, že zajištění pořadí nestalo se na oko, bez úmyslu, vložit právo zástavní v tomto pořadí. Domněnka, že ke vkladu zástavního práva došlo teprve na základě zvláštní úmluvy, nebo že žalovaná banka užila zákonné výhody

Šu 53 knih. zák. jen náhodou, není odůvodněna ani skutkovým přednesem žalující strany, a odporuje skutkovým zjištěním procesního soudu, z nichž jest odvoditi shodný projev vůle obou stran, nikoli jen nepřijatý slib jedné strany, jak odvolací soud mylně předpokládá v rozporu s tímto nezměněným zjištěním. Zůstanou-li tudíž zjištění ta nezměněna, nebude potřebí dalšího doplnění, naopak bude posouditi odporovatelnost zajištění pohledávek příslušejících žalované bance podle dne knihovních poznámek, t. j. 2. září a 2. listopadu 1921. Z toho bude dovoditi vzhledem k vyhlášení úpadku dne 12. října 1922 další právní důsledky co do uplynutí lhůt, vytčených v posledních odstavcích §§ 30 a 31 konk. ř. Pohledávka 40.000 Kč nepříjde proto v úvahu. Pokud by šlo o pohledávku 300.000 Kč, pro niž bylo pořadí poznamenáno teprve 2. listopadu 1921, přijde na skutkové zjištění procesního soudu, že zajištění to stalo se v době, kdy nebylo řeči o platové nezpůsobilosti dlužníků, tak že žalovaná strana o ní věděti nemohla. Není proto dosud důvodu pro zrušení rozsudku soudu prvé stolice a doplnění řízení. Další bude záležeti na tom, jak odvolací soud zachová se k těmto zjištěním, jež byla odvoláním napadena i co do správnosti.

Čís. 4789.

Exekuce vnuceným zřízením práva zástavního není ukončena provedeným zápisem knihovním, nýbrž trvá (§ 17 ex. ř.), dokud trvá vnuceně zřízené zástavní právo. Jde o žalobu, náležející ku příslušnosti exekučního soudu, domáháno-li se uznání knihovní přednosti vzhledem k exekučnímu nabytí zástavního práva žalovaným.

(Rozh. ze dne 10. března 1925, R I 191/25.)

Žalobou, zadanou na exekučním soudě, domáhala se žalobkyně uznání přednosti knihovní pohledávky a svého věcného práva, z pozůstalosti Aloise V-a jí připadajícího, před knihovní pohledávkou žalovaného pojištěnou na zůstavitelově nemovitosti vnuceně zřízeným právem zástavním. Námitce místní nepřislušnosti soud prvé stolice vyhověl a žalobu odmítl. Rekursní soud námitku zamítl. Důvody: Dle ustanovení Šu 17. odstavec druhý ex. ř. přísluší exekučnímu soudu projednávat i rozhodovati všechny spory za řízení exekučního, nebo z jeho příčiny vzniklé, pokud v tomto zákoně není jiný soud k tomu prohlášen za příslušný. Soud prvé stolice nepokládal se z toho důvodu příslušným, avšak neprávem. Soud rekursní nesdílí náhled prvního soudu, že příslušnost dle Šu 17 odstavec druhý ex. ř. je vyloučena již proto, že exekuce vnuceným zřízením práva zástavního jest skončena. Exekuce tato má povahu a účel zajišťovací s účinkem vykonatelnosti, vytčeným v Šu 88 ex. ř. a trvá tento stav exekučního řízení tak dlouho, pokud vnuceně zřízené právo zástavní platně trvá. Žalobkyně, popírajíc pořadí tohoto vnuceně zřízeného práva zástavního a domáhajíc se uznání přednosti své knihovní pohledávky, činí tak za tohoto exekučního řízení, a příslušnost dle Šu 17 ex. ř. jest proto odůvodněna. Dle udání žaloby